

April, 2019

Till politiker i Region Värmland som fattar beslut om avgifter i vården och avgifter för hjälpmedel

Funktionsrätt har en mycket god samverkan med Regionens handläggare, Caroline Westlund. Med det sagt så behöver vi denna gång ändå skriva ner våra åsikter och vilka argument vi har för dessa.

Det gäller två av delarna i årets översyn av avgifter i vården, Hörapparater och Peruker.

Bakgrund

Socialstyrelsen skriver i meddelandeblad redan 1997 att hjälpmedel är inte endast en produkt utan en del av habiliterings- och rehabiliteringsprocessen.

Riksdagens priouträdning från 1996 gäller fortfarande och där ligger hjälpmedel i Priogrupp 2, då rehabilitering och habilitering ingår där.

Delaktighet i samhället på lika villkor, självständigt och fullvärdigt, går som en röd tråd genom FNs funktionsrättskonvention. I artikel 26 Habilitering och rehabilitering, står under punkt 3 att Konventionsstaterna ska främja tillgång till, kännedom om och användning av hjälpmedel och teknik som är utformade för personer med funktionsnedsättning som främjar habilitering och rehabilitering.

Vi talar om hälsa i förhållande till sjukdom som ibland två olika saker. Trots en sjukdom eller funktionsnedsättning kan jag med rätt förutsättningar må bra.

Peruker har en ISO-klassning som kosmetiskt hjälpmedel i samma grupp som en del ortopedtekniska hjälpmedel. Med andra ord är det ett hjälpmedel.

Landstinget/regionen

2012 hade vi som då var Handikappförbunden Värmland många möten med dåvarande landstinget kring avgifter för vård och hjälpmedel. Det var också då landstinget lanserade begreppet "ensade" avgifter. Man ville förenkla och vårdavgiften blev 200 kr per besök oavsett vilken personalkategori patienten skulle möta. Vi var först tveksamma men då våra målgrupper oftast slår i taket för högkostnadsskydden och det är de som söker vård sällan som då får betala lite mer så kunde vi se det rättvisa med detta nya system. Landstinget införde även ett enhetligt regelverk för hjälpmedel (förutom ortopedhjälpmedlen) där patienten betalar 20% av hjälpmedlets värde och ett totalt högkostnadsskydd som idag är på samma nivå som vårdavgiften, i dagsläget 1150 kr.

Efter uppföljning och utvärdering togs avgiften bort för kognitiva och kommunikationshjälpmedel 2016 då man såg i utvärdering att det medfört att förskrivningen nästan upphört för gruppen för patienter över 18 år.

Ortopedtekniska hjälpmedel har under tiden "ensats" till 200 kr/hjälpmedel.

Nuläge

Frågan om hörapparater kom in sent i samtalen inför årets budget.

När det gäller hörapparater ligger Värmland bra till sett ur patientens perspektiv, dvs den enhetliga 20%-avgiften för hjälpmedel gör att efter de landsting som är avgiftsfria för hörapparater ligger vi bland de lägsta avgifterna. Det är roligt att ligga bra till ibland...

Sjukvården meddelar nu att det förskrivs så många hörapparater att hörselvården inte kan hålla sin budget och föreslår då att man lyfter ut hörapparater från det enhetliga systemet med 20% av hjälpmedlets värde och ger det en fast avgift om 500 kr/apparat (som man kan anta sedan kommer att indexhöjas).

Med det resonemanget blir det lika logiskt att säga att de patienter som råkar tillhöra en vårdcentral med hyrläkare får betala dubbel vårdavgift mot de som går till vårdcentral med fast anställda läkare, då hyrläkarnoten är så stor.

Funktionsrätt Värmland kan inte ställa sig bakom ett sådant resonemang. Om Tekniken utvecklats gynnsamt och fler som har behov av hörapparat får möjlighet att utöva sina mänskliga rättigheter till full delaktighet i samhället, finner vi ingen självklarhet i att den gruppen själva ska stå kostnaden – i ett samhälle där vi ändå har en grund i gemensam finansiering av vård, som inkluderar habilitering och rehabilitering vilket i sin tur inkluderar hjälpmedel.

OM hörapparater lyfts ur det ensade systemet för hjälpmedel, vad lyfts ur nästa år, och nästa år och nästa...? Det blir ett osäkert system som drabbar individer, precis det man ville komma ifrån 2012.

Peruker

Här ligger Värmland dåligt till jämfört med andra län sett ur patients perspektiv. Det är dyrt att behöva peruk i Värmland. Avgiften ligger utanför hjälpmedelsreglerna och högkostnadsskyddet. Varför då, frågar vi oss? Detta kan beskrivas som ett socialt hjälpmedel, som för en del patienter är helt avgörande för att man över huvud taget går utanför dörren, går till jobbet, träffar vänner, går på föräldramöten, deltar i politiken och så vidare. Funktionsrätt har i flera år tagit upp frågan om peruker. 96% av patienterna är kvinnor och frågan måste även ses ur ett genusperspektiv. För de allra flesta som behöver peruk är det under en tid då man är under behandling och i väntan på att det egna håret växer ut. För en liten grupp som pga sjukdom förlorar sitt hår och det gäller för alltid och man behöver peruk för alltid. Denna grupp är det inte alltid lika uppenbart för omgivningen att det är så och passande peruker blir ännu viktigare.

Med dagens regelverk kan en syntetperuk kosta bäraren runt 3000 kronor i egenavgift och man behöver ofta 2-4 stycken per år. Alltså 9000 – 12000 kr per år, efter år, efter år.

Flera regioner behandlar perukfrågan delad i två grupper, de som alltid behöver peruk och de som har behovet under en tid. För den senare gruppen beviljar man bidraget eller tar ut avgift per 6 månaders period. För den mer kroniska gruppen gäller per år. Det visar sig att flera av patienterna i den förra gruppen inte tar ut en andra peruk, och på så sätt sparar regionen pengar utan att försämra för patienten. Funktionsrätt Värmland ser inget hinder att regelverket skrivs olika för de två grupperna, uttag per halvår eller år. Ingen tycker det är bra med hjälpmedel som inte används.

Peruk är ett hjälpmedel som för en del patienter är helt avgörande för att kunna delta i samhället på lika villkor och ska därför också behandlas som övriga hjälpmedel, vilket för Värmland innebär att peruker bör flyttas in i det ensade systemet som antogs 2012. Däremot kan man dela gruppen i de med mer temporära behov och de med långvariga behov och reglera uttaget av peruker därefter.

Slutsats

Problematisk med att lyfta ur ett hjälpmedel ut ett ensat och gemensamt system är att det blir ett opålitligt system, det blir oförutsägbart och det blir en grupp patienter som får betala för att helheten inte går ihop. Det är fel väg att gå menar vi i Funktionsrätt Värmland. Det var dåvarande landsting som ville ensa vårdavgifter till 200 kr och hjälpmedel till 20% av hjälpmedlets värde och med högkostnadsskydd för de som behöver flera olika.

Funktionsrätt Värmlands anser att hörapparater ska ligga kvar i det befintliga systemet som tidigare, att peruker lyfts in i det ensade systemet, men med ett regelverk där patienter med temporära behov får uttag per sex månader och patienter med långvariga behov får ett antal uttag per år.

Om det nu är för höga kostnader för hjälpmedel och för låga intäkter, låt oss då titta på helheten istället för att lyfta ut enskilda hjälpmedel ur ett genomtänkt och fungerande system.

Hjälpmedel är en del av rehabilitering och habilitering och ingår i prioriteringsnivå 2 och det och ska självklart ingå i den solidariskt och gemensamt finansierade vården. "God och jämlik hälsa" och "livskvalitet i världsklass" är två uttryck som dåligt rimmar med att lyfta ur eller hålla utanför vissa hjälpmedel.

För Funktionsrätt Värmland

Genom ombudsman Barbro Boomsma